

עמירם, רב וסגן פינמו

על עצמו. אמרילב עד הסוף. כעל הגיון צרוף. שאפתן. אדם שהערכה העצמית שלו לא הייתה תלויה בהערכה מצד הזולת, ובוודאי לא בפירסומת ובחסידיזם. את הדגם הזה כבר לא מייצרים כאן. היה שלום, עמירם. תחסר לי.

הלווייה IN

הלווייתו של עמירם ניר היתה עצובה מאוד. זה לא רגיל כליכך. בהלוויות כאלה, סאליהן באים גדולי המדינה, שורת לא אחת אורחה חברתית כמעט עליזה. נפגשים, מרכלים, מחליפים חיוכים סמויים. במחויבים ניצנצה המחשבה: לכולם כאן יש לא הפעם. שרר ריבאון. סמויים ניצנצה המחשבה: לכולם כאן יש נקיפת מצפון כלפי עמירם. רבים התנכרו לו בשעת צרה. בסוף פוטר בלי הכרת תודה. איש לא הגן עליו. גם לא מי שהוא שירת אותם. עשקי כולם מתחרטים.

יתכן שכשיו גום מתחרטים. כאשר נשא דבריה הערכה קצרים ויפים מאוד.

אך היתה גם תופעת לואוי מסוג אחר. אינני מרבה ללכת להלל וויית, ולכן התודעתי כאן בפעם הראשונה לתופעה של "הלווייה IN".

כמה מן הבאים באו כדי "להיראות". כמה מן הנשים התקשטו במיטב מחלצותיהן. כאנגלית הייתי אומר שהן היו WILDLY OVERDRESSED. אחרות נראו כאילו באו ישר מן המיספרה. לפחות גברת אחת, שאשתו של אישיות חשובה, רידדה בדרך הארובה אל הקבר על עקבים גבוהים, כשעליו ארומות שחורות. עמירם לא היה IN.

גרמנים ותימנים

השתתפתי השבוע בחתונת בנו של מנפרד כץ. יחסי עם מנפרד כץ מושתתים על ידידות ארוכה. מנפרד עוזר לי פעם, כחיו. שובני מאור של חיי. אני עוזרת לו פעם, כרגע חשוב מאוד של חיי. עמירם זוכרים את. (וגם זה בלתי רגיל).

מנפרד הוא יליד גרמניה. הוא עזב את גרמניה הנאצית ברכבת

מנפרד

האחרונה ממש דרך מוסקווא, ערב פלישת הוורמאכט לבריטניה המועצות. הוא גרל בקריקה הדרומוית, היה לארץ, וזכה בצי "ש על אומיילב בקרב, ואחר-כך הקים אימפריית מיסעות כי גרמניה ובישראל.

בנו, שגורל בארץ, נשא צעירה תימניה יפהפיה.

המשיכה ההדדית בין גרמנים ותימנים — ליתר דיוק: בין גרמנים מתימנים, ובין תימנים לגרמניות — היא אחת התופעות המלככות. אינני חופשי ממנה.

התוצאה של זיווג זה היתה כנראה מנפרד כץ שרר מיווג-גלויות לרוגמה: שתי המישפחות וידידיהן, יוצאי גרמניה ויוצאי תימן, התערבבו עם מיווגן שלם של בני שאר העדות.

כאני במצבירוח מדוכדך. במהלך החגיגה השתחררו מצבירוחי מאוד, ולא רק בגלל היין הלבן. הסתכלתי בקהל המגוון שישב מסביב לשולחנות, ישראלים מכל ארצות-המוצא, ובילדים המת-רוצצים, שרבים מהם כבר ייצגו את המדינה, ואמרת לעצמי: בכל זאת נוצר כאן משהו חדש, מרתק.

אם יהיה זה משהו טוב או רע — זה תלוי בנו עצמנו.

שיניים עצובות

שמעתי שיחה בין שני רופאי שיניים. האחד הראה לאחר שיניים תותבות שבורות, ותמה איך זה קרה. "פשוט מאוד", לימד אותו העולה, המנוסה יותר, אחרי שהביט בשיניים, "אזכור על השיניים עמיתו, זה קורה לעיתים קרובות."

כשבנינוזיג הולכים למיטה, בעל השיניים התותבות מתבייש להוציא אותן מפיו. הוא ממתין עד שבתיווגו (אם זה הוא), או בן זוגה (אם זאת היא) נרדם, ואז הוא מוציא את השיניים ושם אותן ליד מיטתו, על הארץ, כדי שיכול לשים אותן מהר בפה כרגע שהוא חש שבתיווגו מתעוררת.

"אבל לפעמים הוא שוכח שהשיניים מונחות שם. הוא קם בלילה ודורך עליהן, וכך הן נשברות."

רק בישראל

מצב ישראלי אופייני: מכונניות צערו לפני רמזור. כשנרדל האור הירוק, השתמהמו שתי מכונניות הראשונות, שמרמוזו לצד זן, בשני נתיבים סכונים. הסתבר כי האיש בנתיב הימני רצה, כעצם, לנסוע שמאלה. האיש בנתיב השמאלי רצה לנסוע ימינה.

כל אחד משניהם היה בנתיב לא-נכון. למה? ככה. כי זהו האופי הישראלי. שום אמריקאי או גרמני לא היה נקלע בכלל למצב כזה.

הימני נתן סימן לשמאלי וחיך. השמאלי נתן סימן לימני וחיך. השמאלי זינק קדימה ופנה ימינה. הימני המתין, ואז זינק גם הוא קדימה ונסע שמאלה. אין בעיות.

האינטלקטואלי שבדבר. יכולתי לשבת איתו במשך שעות ולגלגל בעייה, להאיר את צדיה השונים, לפתח את האופציות השונות, לבחון את הפיתרונות החילופיים.

אני זוכר שיחה בראשית המעורבות האמריקאית במפרץ הפרסי. מה גרם למעורבות? אילו אינטרסים הכריעו? לאן זה עלול להוביל? איך זה יפגע על האינטרסים של ישראל, של ברית המועצות, של שאר הגורמים המעורבים?

במהלך כל שיחה כזאת הרגשתי שהמחש שלי מתחיל לעבוד כמיטב יכולתו. "על טורים גבוהים", ומכאן הרגשתי התענוג. אגב, קוראי העולם הזה יוצאו נשכרים מהשיחות האלה, כי פירות הניתוחים השתקפו לא אחת מעל עמודי העיתון.

יחד עם זה היה עומד שומר-סדר באופן מוחלט. מעולם לא גילה לי ולואו קטשט מה שהבריים שלה הוא היה שותף להם. לכל היותר נרשם זה דרך השלילה. כלומר: היתה ניהול לנכות תיאוריה על אירוע מסוים, ואם טעיתי, בשל חוסר ידיעה על פרט זה או אחר, אמר: אתה טועה. גם זה היה שווה הרבה.

לפעמים לא נתקלנו זה בזה במשך זמן רב. למשל, במשך החורשים שבהם התנהלה פרשת איראן-קונטראס (שעליה לא ידעתי, כמובן, דבר). כאשר התפוצצה ניסיתי לשחזר את האירועים על פי החומר שהיה בידי, או, שבא בחלקו מצד אויב-כוננפוש באותם ימים, "עקוב נימרודי. המסקנות שהגעתי אליהן פגעו בניר מאוד.

מאוד כמה ימים פגשתי אותו באחת המסיבות. ניגשתי אליו. הוא הטיח בפניי שהניתוח שפירסמתי אינו נכון. גם אז לא גילה שום סוד, אלא אמר: חכה לדו"ח של ועדת-טארא (שחקרה את הפרשה) ותיווכח שמעית. אז דו"ח.

הדו"ח פורסם, וגירסו של ניר התאמתה. בסוף תשמ"ז החלטנו לבחור בו כבאיש-השנה, כמי שמסמל את פרשת איראן-קונטראס אשר וזעזעה את העולם. אז, בפעם הראשונה, חקרתי את תולדות-חייו של עמירם לעומקן. נתקלתי ברצף התאונות החוזרות-וינשנות שפקדו אותו. ניסיתי לפענח את תעלומת אישיותו: מניין יצרה-ההיסטוריה, שחשדתי בקיומו מניין השאפתנות, הכמיהה להצטיינות, הרחף להיות במרכז-המרכז של העשייה הלאומית?

גיליתי לו שאנחנו עומדים להכתירו כאיש-השנה. הוא הוהיר אותי מייד שלא יגלה לי דבר, וגם לא יספר לי על הפרשה. הצעתי לו שיטה אחרת: שאכתוב את הדברים על סמך הידוע לי, ובעיקר על סמך ניתוח הדו"חות האמריקאיים שפורסמו. אמסור לו את הכתבה לקריאה. אם ימצא בה דברים הנראים לו כבלתי-נכונים, יעיר את תשומת-ליבי לכך.

כך היה. כתבתי את הכתבה הארוכה עליו ועל הפרשה (ויעץ כעיתון), שהשתרעה לאחר מכן על פני תישעה בעמודים רחוסים בשינון. העברתי אותה אליו. הוא התחיר אותה כעבור יום, בצירוף הערה שהחמיאה לי מאוד: "זה מדהים", אמר, "איך תפסת את העניין, למרות שאני יודע המון פרטים!"

הוא תיקן רק דברים מעטים: פרטים ביוגרפיים, כמה עובדות לגבי הפרשה, כמה הערכות לגבי אוליבר נורת', ג'ורג' בוש ועוד. וגם דברים שקראו לג'ורג' אשתו.

עמירם

מבחינת הגישה הכללית היה דומה להרבה ישראלים טובים, המנהלים כיום את ענייני-הביטחון חוץ למדינה. הוא אינה משוכך נע כי כסופו של רבר נגהל משא ומתן עם אש"ף, וכי תקום מדינה פלסטינית לצד ישראל. תיים ניהל את המילחמה המת-משכת. במסגרת זו גם ניצח על פרשת-איראן. הוא פעל על פי התאוריה הבלתי-רצונית הישראלית: הערכים הם אויב-כוננפוש, אויב-הערך בים הם ידידיו.

על מותו שמעתי בניר-יוזק. כמעלית של ביות-מלון נתקלתי באהרון ריב, הוא סיפר לי על כך. נדהמתי, אך איכשהו לא הופתעתי. זה התאים לעמירם. סופו היה ככל חייו: מישחק עם המוות.

נפרדתי ממנו בליבי. איש כלכבי היה. אידיאליסט. פטרוט. אדם שלא היו לו חיים פרטיים. שהתמסר כל-כולו לנפקו שקיבל

מה מקשר בין עורר-הריון רב איתו, שקפץ אל מותו מחלון של בית-מלון בירושלים, ובין עמירם ניר, שנספה באותו הזמן בתי-אונת-מטוס במכסיקו? ומה מקשר את שניהם איתו? הקשר הוא דניאל פינטו, שאיש משלושתנו לא פגש אותו מעולם.

רב איתו סיפר בשעתו, בראיון שפורסם אצלנו, כי התפטר מתפקידו כשופט כמעט כמחאה על המתקת עונשו של סגן פינטו. ואיך ידע איתו על פרשה זו? בעיקבות פירסומה, תודות לעי-מירם ניר.

פינטו ביצע את אחד מפשיעי-המילחמה המחרירים ביותר בתולדות ישראל וצה"ל. הוא רצח בעינויים כמה זרחים לבי-נוניים, בימי הפלישה הישראלית ללבנון ב-1978 ("מיבצע ליטאי" נ"ל).

הפסע התגלה כיוזמת קצין צעיר אחר, שמצפוניו הציק לו. פינטו הועמד לדין ונשפט לערי-נשימאט לא-ארוך. על כך הגי-שה הפרקליטות הצבאית עיר-עור. עונשו של פינטו הוחמר, ואו-תן, התק הרמטכ"ל דאז, רפאל אי-היה זה אבסורד: הרי הפרק-ליטות הצבאית, שעירערה על-קולת-העונש, כפופה לרמטכ"ל. המתקת העונש על-ידי הרמטכ"ל — לא זה כלבר שהעניקה גושפנקה רמטכ"לית לכיוצע פישעי-מילחמה בלתי-אנושיים, אלא שגם הפכה את מערכת-השיפוט הצבאית לחוכא ואיטולוא.

פינטו

בשלב זה ידעו על כך רק מעטים. הצנזור הצבאי מנע כל פירסום. הייתי או חברי-כנסת. באחד הימים בא אלי עמירם ניר, שאותו הכרתי עד אז רק באופן שיטחי ככתב צבאי של הטלוויזיה. הוא שאל אותי אם אני מוכן להילחם על נושא זה. עניתי לו בחיוב. ניר הביא לי את גרסתי הפרשה. כתבתי מכתב לג'ורג' חברי-הכנסת האחרים, ובו פילטי את הכל. בחלקי המכתב ניסיתי לעי-תונאים. כתוצאה מכך פורסמה הפרשה בעיתון לוס-אנג'לס טיימס. שהפך את חוקי הצנזורה הישראלית. רק אז ניתן לעיתונות הישראלי להעתיק את הידועה.

הדבר גרם לזעזוע בתוכה הרבים. בין השאר החליט רב איתו, שופט בית-הדין המחויי בירושלים, להתפטר מתפקידו כשופט צבאי במילואים. (מובן שלא ידעתי על כך אז.) היתה גם תגובה אחרת. מעולם לא יקנתק פגל כזה של שינאה אישית אצל כמותי ברחוב. הייתי מוכן ככל רגע לניסיון נוסף להתנקש בחיי.

עמירם פעל בפרשה זו מתוך מניעם מצפוניים טהורים. הוא סיכן את האלוף (מיל') דני מט, ידידו של רפול ואיש הימין הקיצוני למרתי להכיר את עמירם האמתית, המוטי, איש-ביטחון ככל רמ"ח אבריו, שחרר לדמותו של צה"ל. הוא תרם תרומה גדולה לאופטימיות שלי לגבי עתיד המדינה.

פינטו עצמו שוחרר כעבור זמן לא ארוך מן הכלא, נשא לאשה את בתו של האלוף (מיל') דני מט, וידידו של רפול ואיש הימין הקיצוני כמוהו. רפול המשיך לחון פושעי-מילחמה אחרים, וגרם לוויכוח מר וממושך על זכות-החנינה של הרמטכ"ל.

את דב איתו הכרתי זמן רב אחרי זה. באחת ההפגנות חתם על העצומה של יש נבול נגר מילחמה-הלבנון. משהו פירסם את דבריה-חתימה. איימו על איתו בהליך מישפטי להרחתו מכס המישפט. הוא נכנע והתפטר מרצונו.

בשיא משבר זה פנו אליי ידידים ומסרו לי שרב איתו היה רוצה להיפגש איתי בחשאי. קרעונית גישה כבייתה של ידידה, סופרת ידועה. אינני יודע מדוע בחר דווקא בי כדי להתייעץ איתי ולשפוך לפני את ליבו. יתכן שזה היה קשור בחלקי בפרשת-פינטו.

בשיחה זו חשפת לי פרטנו, כי סודותיו כמלוכמים ביותר. הוא אמר שהיה איתו מרצוני, אש אחרות עולמים אויבו הפרסם עליו דברים מסויימים, אשר יכלו לפגוע במישפחתו. הוא נכנע לסחיסה.

לא נתתי לו עצה אחרת. אמנם, אני עצמי נוהג לאורך כל חיי על פי כלל-ברזל: לעולם לא להיכנע לסחיסה. יהיה המחיר כאשר יהיה. אולם חשתי שאיתו נתון במצוקה נפשית עמוקה, וסברתי כי אסור לי להגביר אותה בעצות שלא אני אשא בתוצאותיהן.

איתו לקח את סודותיו עימו לקבר. את חלקו של עמירם ניר כפרשה זו מותר לי לגלות. התאבדותו של רב איתו אופיה מיסותרין. מרחפים עליה סי-מני-שאלה. כך גם התאונה שבה ניספה עמירם ניר. שני האירועים המטראגיים, שאין שום קשר ביניהם אלא ררכי, אירעו בהפרש של כמה שעות.

היה שלום,

עמירם

אולי עוזרת פרשת-פינטו להסכיר מדוע היה לי יחס מיוחד מאוד אל עמירם ניר. כיכרתי את האיש. כמעט ואמרת: האבתי אותו.

זה עשוי להפתיע רבים, שהכירו את עמירם. כי הוא לא היה אדם היוצר יחסים תמים. הוא היה סגור מרי, כאילו מנוכר. לא היו לו כמעט יחסים אישיים עם בני-אדם. הוא היה קר, מחושב, הגיוני מאוד, בלתי-רגשני.

זה לא הפריע לי. הוא היה אחר מהאנשים והנשים — המעטים מאוד-מאוד, לצערי — שאהבתי לדבר איתם בשל התענוג